

Norden och illusionerna

För tio år sedan, under världskriget, höjdes i Sverige många auktoritativa och ivriga röster för ett nordiskt försvarsförbund eller än hellre en nordisk förbundsstat. Det kan rent av påstås att den allmänna opinionen, sådan den kan avläsas i tidningar och offentliga deklamationer, engagerats på denna linje. Även ledande socialdemokrater — Sandler, Örne, Sköld, Nothin — uttalade sig för ett förenat Norden; såvitt bekant yttrade sig ingen politiker eller tidning av betydelse i motsatt riktning, och de få kritiker som framträdde bemöttes som konsiga figurer utanför gemenskapen. Att diskutera om kungakronan i det enade Skandinavien skulle rotera mellan de nordiska monarkerna och om huvudstaden skulle förläggas till Uppsala eller Drottningholm ansågs vara ett både rimligt och aktningvärt företag.

Intresset för saken vid denna tid i Sverige — i Danmark och Norge framtvang den tyska ockupationen tystnad, men oberoende härav framträdde inte nordismen där med tillnärmelsevis samma styrka — är väl förståeligt. Svenskarna ville stå utanför kriget, men de kände obehag och skuld över att de andra nordiska staterna erövrats, över att Sverige intet gjort för att hindra erövringen eller mildra förtrycket. Intet var naturligare än att förgylla överksamheten i nuet med tal om handling i framtiden. Den nya skandinavismen liknade sina föregångare i stolta löften att handla — en annan gång.

Efter krigets slut dunstade dessa planer bort. De hade varit en stimulans under ett ske- de då man omöjligt kunde göra något för att förverkliga dem; då Norden blev fritt och en enighetsaktion därför möjlig var det slut med entusiasmen. Den gamla hederliga folkmötes- och bankettskandinavismen fortlevde visserligen, men den har sedan ett århundrade betraktats som ett garnityr vid tillställningar där representanter från två eller tre nordiska folk träffas.

Med förhandlingarna om ett försvarsförbund i samband med Atlantpaktens förberedande syntes det en kort tid tänk- bart att den nordiska enhets- tanken i sin mera förtunnade form (försvarsförbundet) skulle bli en politisk realitet. Det visade sig emellertid vid årsskiftet 1948/49 att man i själva verket ville helt skilda ting: särskilt Norge ville att Sverige skulle gå med på en anslutning till de stora västmakterna, Sverige ville tvärtom hindra de andra staterna att skrida till en sådan anslutning. Resultatet blev att splittringen skärptes; i stället för union eller försvarsförbund eller en likartad politik utan fördrag och förpliktelser

delades Norden i två politiska läger.

Denna skärpta splittring är fortfarande det centrala draget i nordisk politik. I de frågor som i staternas liv är avgörande, utrikespolitiken och försvaret, går man isär. De danska och norska ledarna förklarar — visserligen med undvikande av all adress till Sverige — att den utrikespolitik som Sverige för är farlig; de svenska politiker- na säger — också utan adress till grannländerna — att norsk och dansk politik är farlig, och de som i Sverige förtäftar en politik av samma art som Norges och Danmarks kallas aktivister och krigshetsare. Samtidigt antyder de nordiska stats- männen då och då att de förstår och uppskattar de andras motiv, alltså de motiv som de i andra sammanhang totalt underkänner. Det är en något invecklad form av illusionism, men när det gäller skandinavisk fraseologi är de nordiska folken vana vid att smälta allt — endast realismen anses hälsovåd- lig.

Ur sammanbrottet och splittringen har vi likväl under de senaste åren sett något nytt smyga fram, det Nordiska rådet. Här har vi, sade tillskyndarna, en liten praktisk och behändig sak, inte något storvulet och märkvärdigt, just vad de tre folken behöver. Men snart började även denna med rätta anspråklösa organisation insvepas i fraseologi och illusionism — visserligen med de övliga feststalläggen att man inte

vill överdriva, inte framkalla illusioner osv. Tror ni inte på Nordiska rådet, ryter det svenska regeringsorganet; den som inte tror på detta råd är fördömd. Tänk vackert om detta råd, tänk inte på försvarsgemenskap och förbund, det är fula tankar, som är skadliga för rådet — sådan är parollen.

Ja, vi tror på heder och samvete på Nordiska rådet. Men vi tror inte mycket på det. Säkert är det bra att nordiska politiker träffas, att de diskuterar gemensamma problem, även om de är sekundära, att de kommer överens i en eller annan detalj. Men ett råd som knappast har material för en veckas förhandlingar, som får existera blott så länge inte de avgörande frågorna berörs kan inte begära mer än måttlig vördnad, måttliga hyllningar. Något alibi, något hinder för debatt om mera centrala nordiska frågor får rådet inte bli.

I de lovprisanden av rådet som redan blivit god ton i större delen av pressen förmärks en dissonans som är betecknande. Å ena sidan förklaras rådet vara början till något stort och genomgripande, och man uttalar en uppskattning som skulle passa blott om denna utveckling redan hade skett; rådet får kolossala förskott i beröm. Å andra sidan talar man om rådet som om det vore en staccars vilsekommen fågelunge; det är skört och bräckligt, säger man, behandla det varligt och ömt, ge det bara ett och annat lättmält korn att förtära. Man daltar med rådet som med Nationernas förbund för trettio år sedan. Dessa former av fäneri borde försvinna ur debatten. Låt oss tycka om rådet och vara snälla mot rådet, men inte i förtjusningen över det lilla livet glömma Nordens allvarliga och avgörande problem.